

RENOVERING AV KYRKOGRÅRDSMUREN TILL

MARIAKYRKAN I SIGTUNA

Arkeologisk kontroll och dokumentation inom fornlämning Sigtuna stadslager L2015:2168, fastighet Sigtuna 2:39 och 2:41, Sigtuna kommun, Stockholms län

AGNETA FLOOD

Rapporter från Arkeologikonsult 2021:3412

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14
194 34 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41

www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Inre södra kyrkogårdsmur vid Mariakyrkan i Sigtuna,
med Sankt Olofs kyrkoruin i bakgrunden. Foto från sydöst.

ALLMÄNT KARTMATERIAL:

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: 50007066_140003
Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

© Arkeologikonsult 2021

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

RENOVERING AV KYRKOGRÅRDSMUREN TILL

MARIAKYRKAN I SIGTUNA

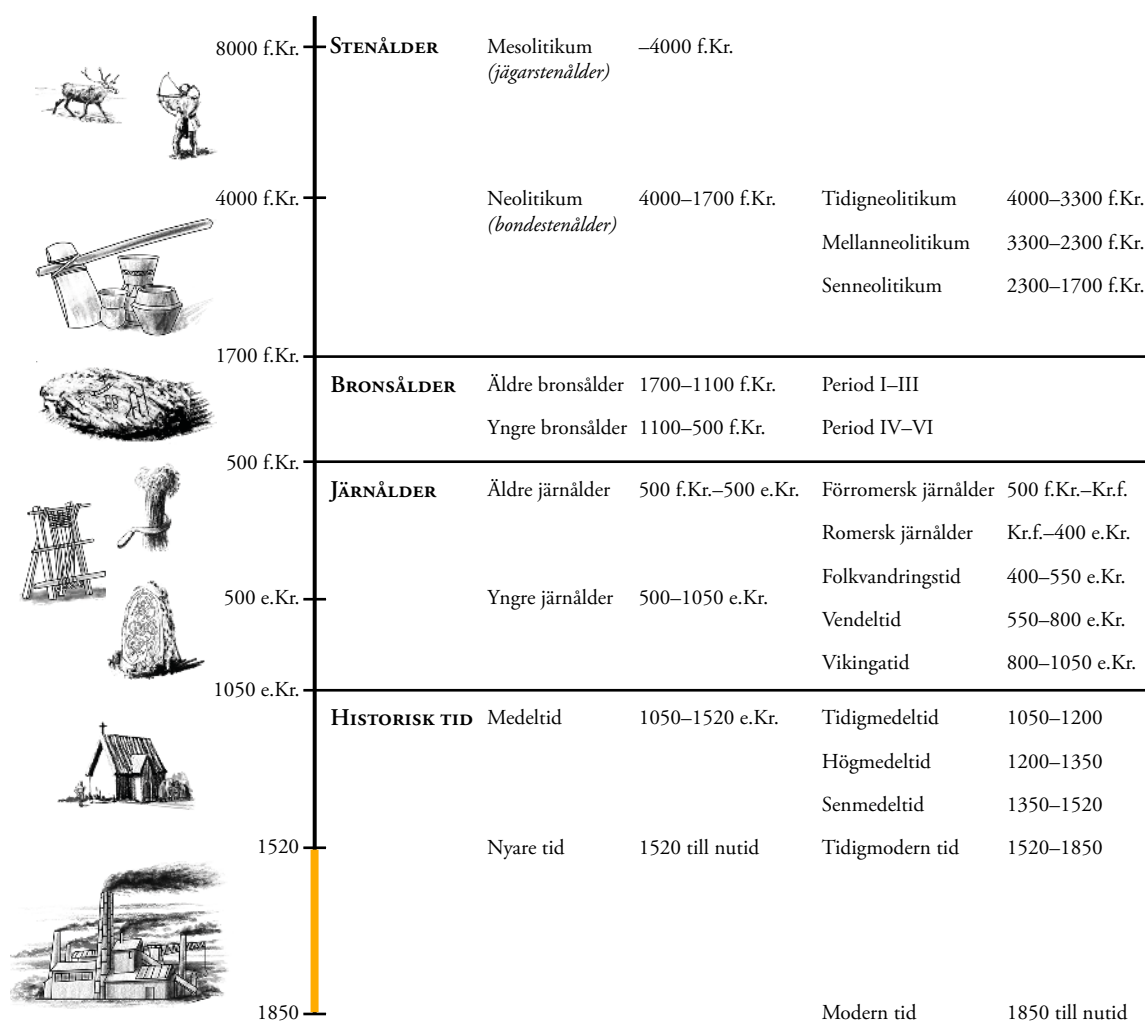
Arkeologisk kontroll och dokumentation inom fornlämning Sigtuna stadslager
L2015:2168, fastighet Sigtuna 2:39 och 2:41, Sigtuna kommun, Stockholms län

AGNETA FLOOD

Rapporter från Arkeologikonsult 2021:3412

ARKEOLOGISK PERIODINDELNING

ANTIKVARISK BEDÖMNING

Antikvarisk bedömning anger hur man enligt kulturmiljölagen (1988:950), och till viss del även skogsvårdslagen (1979:429), bedömt lämningen och dess eventuella lagskydd vid registreringstillfället. Den slutgiltiga bedömningen görs alltid av Länsstyrelsen.

Fornlämning är en lämning som omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. För att en lämning ska kunna bedömas som fornlämning krävs att den tillkommit före 1850, är en lämning efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning.

Möjlig fornlämning innebär att man vid registreringstillfället inte kunnat ta ställning till om lämningen är en fornlämning

eller inte. Lämningen måste vara bekräftad i fält. Möjlig fornlämning kan även anges för en lämning som har undersökts i samband med en arkeologisk undersökning, men där man inte fastställt lämningens utbredning.

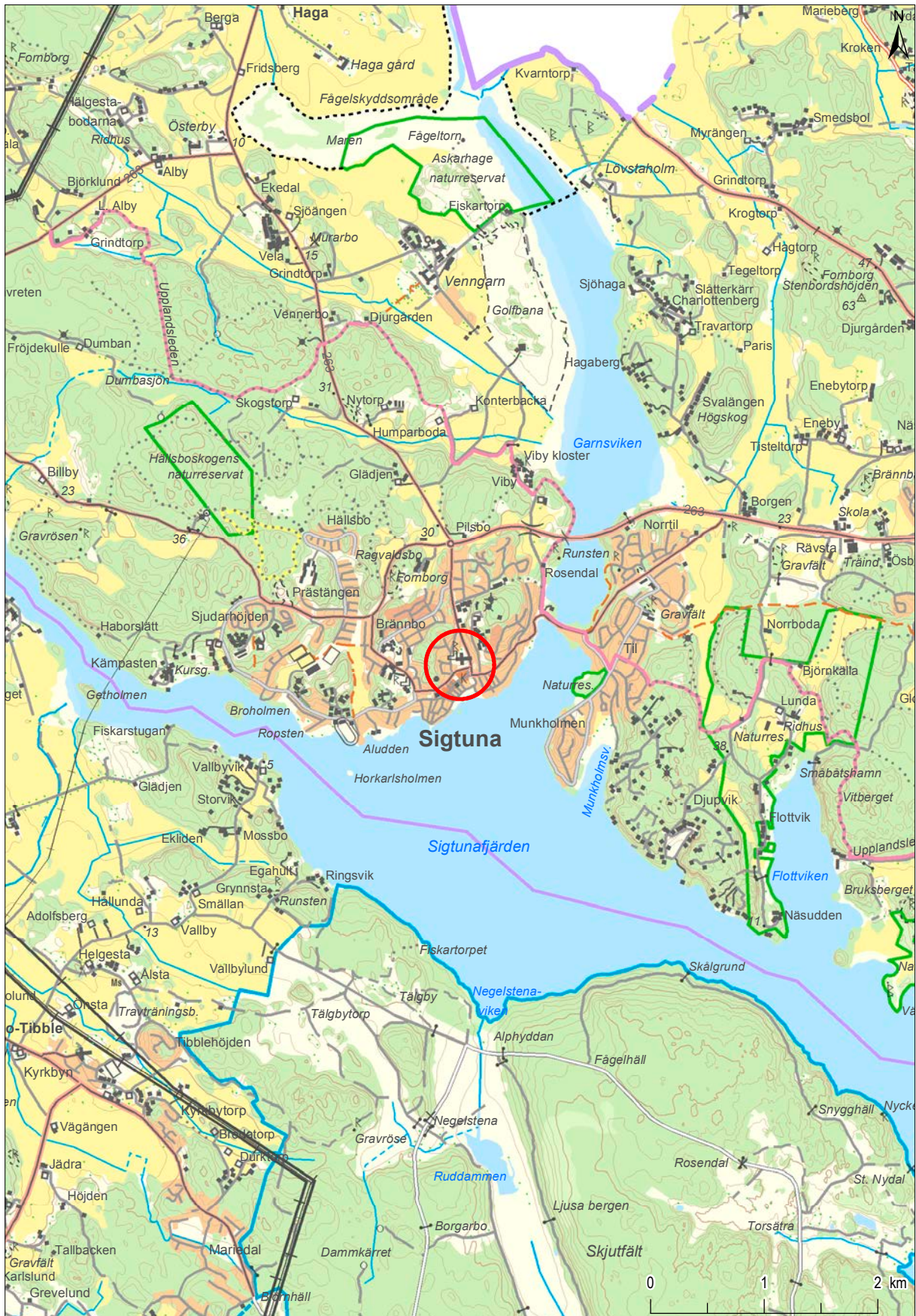
Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som har tillkommit efter 1850, men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Bedömningen används även för vissa lämningar som inte uppvisar fysiska spår, till exempel fyndplats eller plats med tradition.

Ingen antikvarisk bedömning används för lämningar som blivit helt borttagna genom en arkeologisk undersökning eller förstörda. Inget skydd enligt kulturmiljölagen kvarstår. Lämningar som endast är kända via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa och inte har kunnat återfinnas i fält, kan inte heller ha en antikvarisk bedömning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING.....	7
BAKGRUND.....	7
GENOMFÖRANDE	8
RESULTAT	10
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER.....	11

Figur 1. Platsen för den arkeologiska kontrollen vid Mariakyrkan i Sigtuna. Mot bakgrund av Terrängkartan skala 1:50 000.

SAMMANFATTNING

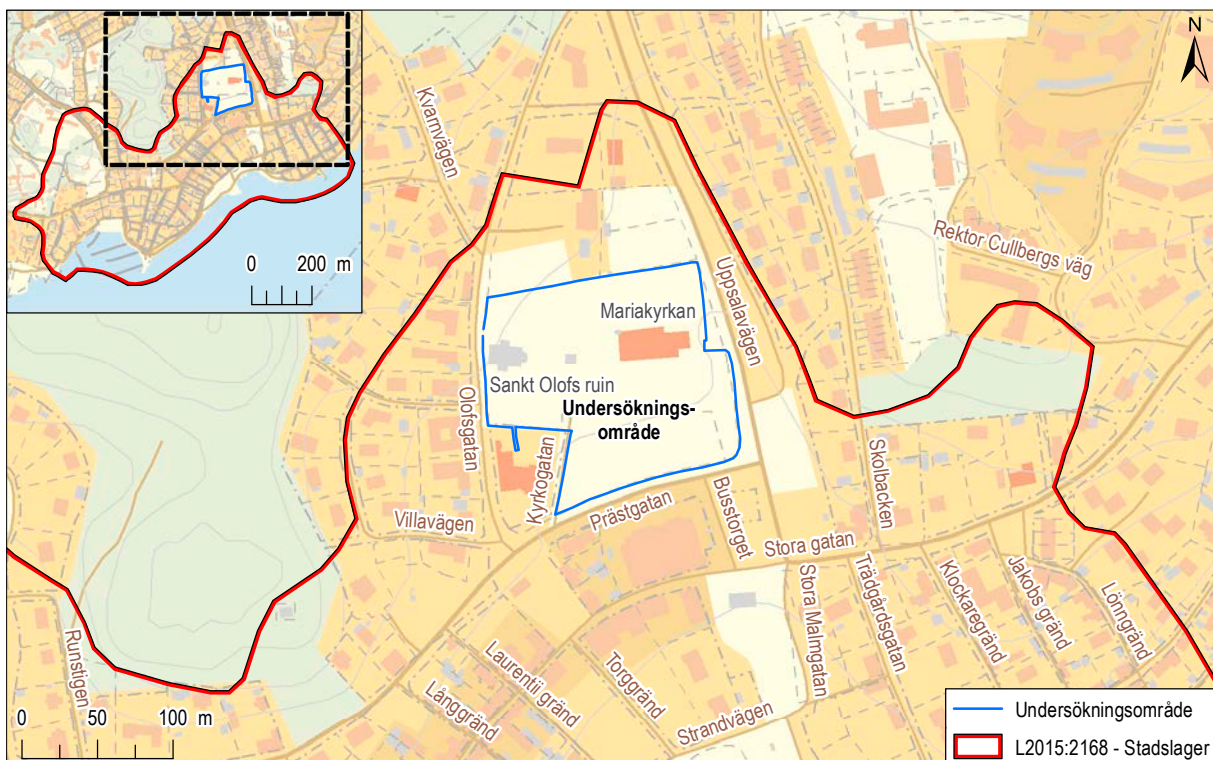
Arkeologikonsult AB har på uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholms län utfört en arkeologisk kontroll i samband med åtgärder i kyrkogårdsmuren till Mariakyrkan i Sigtuna stad, Sigtuna kommun (figur 1). Kallmurarna behövde rätas upp och stenar läggas tillrätta i muren. Länsstyrelsen bedömde att det skulle kunna framkomma runstensfragment vid

arbetet med att renovera murarna. Vid Mariakyrkan finns idag fyra kända runstensfragment. Inga nya runstenar påträffades emellertid vid den arkeologiska kontrollen. En byggnadssten, en hörnsten av sandsten med kvarvarande murbruk, hittades däremot i den västra kyrkogårdsmuren. Byggnadsstenen har sannolikt hör till Sankt Olofs kyrkoruin.

BAKGRUND

Kyrkogårdsmurarna inom Sigtuna församling behöver åtgärdas (figur 2). Kallmurarna behövde rätas upp och stenar läggas tillrätta. Vid enstaka partier behövde muren kompletteras med ny likartad sten. För arbetet har församlingen anlitat Köksträdgården i Järna AB. Det praktiska arbetet har föregåtts av en antikvarisk konsekvensbeskrivning av Bjerking (Uppdragsnummer 18U2290) samt en åtgärdsplan för kyrkogårdsmuren utförd av Bylero (Rapport 2020-05-29).

Eftersom det påträffats runstenar/runstensfragment inom kyrkogården tidigare, bedömde Länsstyrelsen att det fanns stor risk för att det vid renoveringsarbetet skulle kunna framkomma ytterligare runstensfragment i murarna. Vid Mariakyrkan finns idag fyra runstensfragment, två stycken inmurade i Generiska gravkorets yttervägg samt två placerade på kyrkogården (figur 3). Inga runstenar finns emellertid omnämnda inom kyrkogårdsmuren. Arkeologikonsult AB tilldelades uppdraget att kontrollera och dokumentera arbetet.

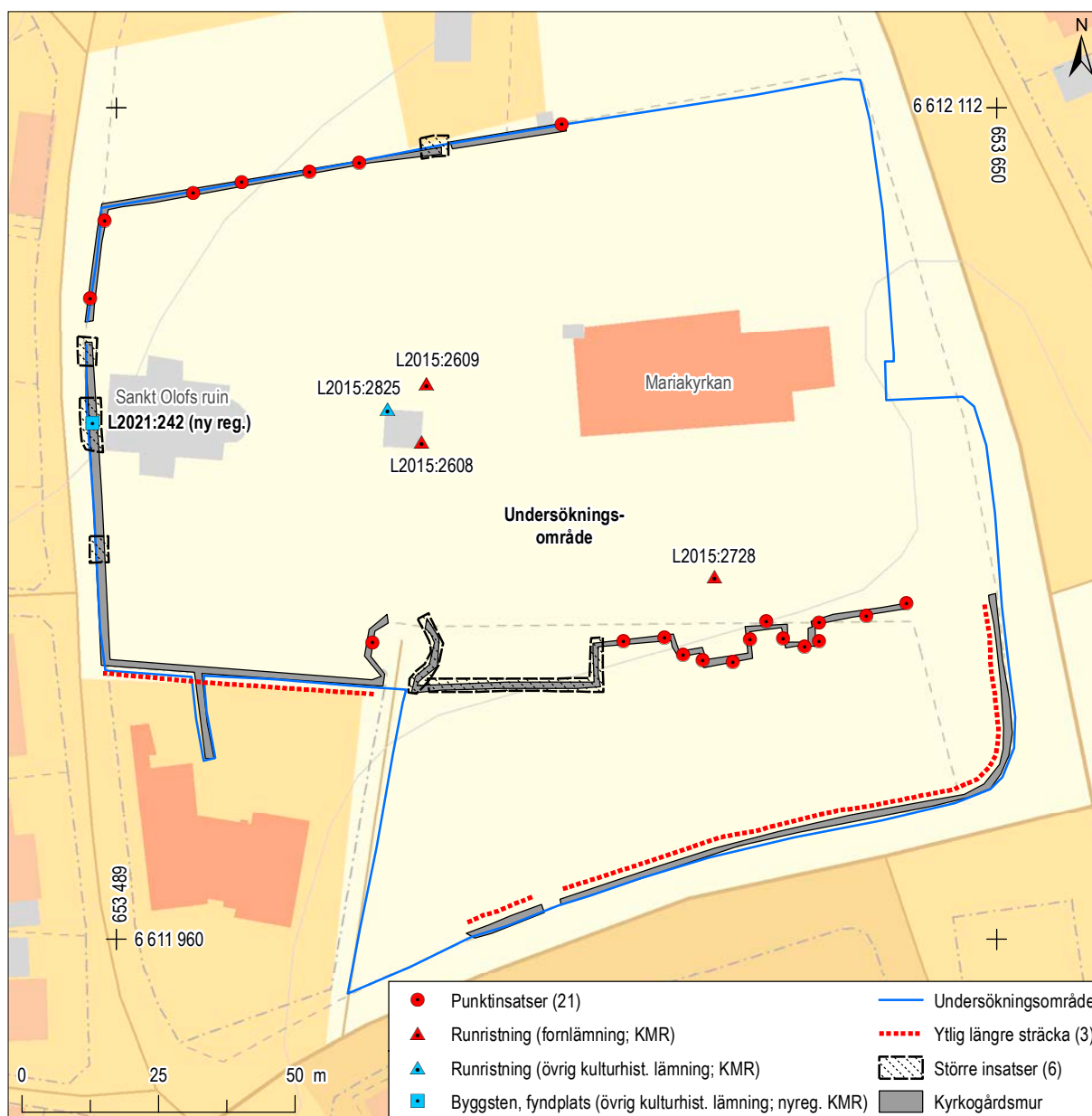

Figur 2. Området för den arkeologiska kontrollen vid Mariakyrkan i Sigtuna. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:5 000. Översikt mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:25 000.

GENOMFÖRANDE

Den arkeologiska kontrollen skedde etappvis och vid flera tillfällen i samband med att partier av murarna plockades ner. Vid Mariakyrkans kyrkogårdsmur var 29 partier aktuella för justering (figur 3). Dessa partier varierade från punktinsatser mellan 0,5–1,5 meter till som mest omkring 80 meters längd. Vid punktinsatserna krävdes endast mindre åtgärder av att justera befintliga stenar (figur 4). I de fall där längre partier justerades plockades

endast stenar om i toppen för att göra muren mer stabil. Vid sex partier krävdes större insatser, där muren delvis plockades ned till nedgrävda grundstenar (figur 5). Arkeolog närvarade vid övervägande del av arbetspunkter i samband med att murarna plockades ner. Vid ett par partier samlades istället de nedtagna stenarna och gick igenom av arkeolog innan de återfördes till muren. Markingrepp var inte aktuella.

Figur 3. Områden aktuella för justering av kyrkogårdsmuren med varierande grad av åtgärd samt runristningar och den nyregistrerade fyndplatsen för byggstenen L2021:242. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:1 250.

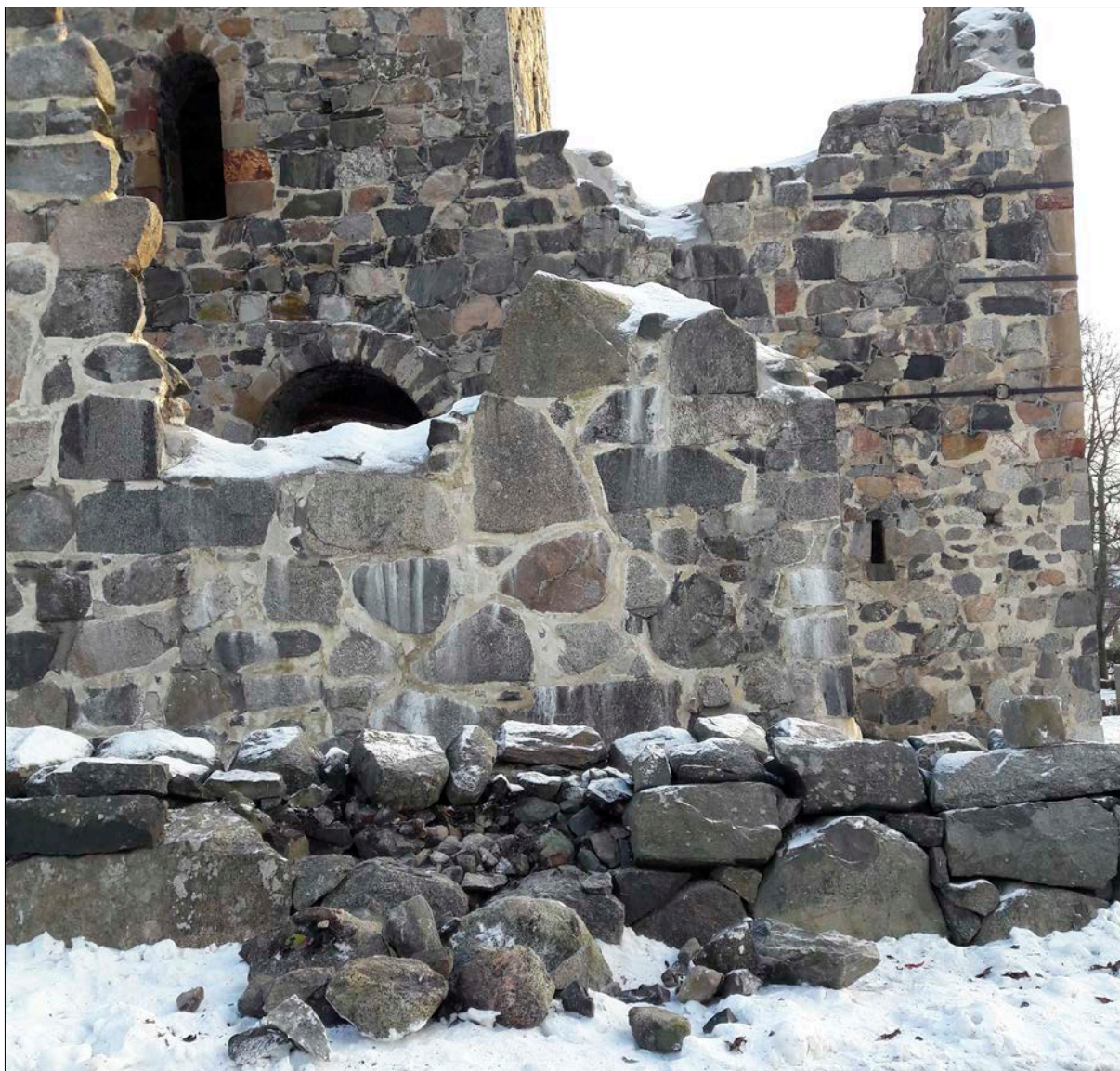

Figur 4. Mindre åtgärder vid renoveringen av den inre södra kyrkogårdsmuren. Foto från sydöst.

Figur 5. Större insatser vid passage i den norra sträckan av kyrkogårdsmuren, muren plockades ned till nedgrävda grundstenar. Foto från söder.

RESULTAT

Figur 6. Större åtgärder i den västra delen av kyrkogårdsmuren vid Sankt Olofs kyrkoruin. Foto från väster.

Inga nya runstenar påträffades. En byggnadssten i form av en hörnsten av sandsten med kvarvarande murbruk påträffades däremot i kyrkogårdsmuren väster om Sankt Olofs kyrkoruin (figur 6 och 7). Den idag stående kyrkoruinen uppfördes under 1100-tal, men vilar på en äldre stenbyggnad. Placering av byggnadsstenen, i nära anslutning till kyrkoruinen, samt synliga byggnadsstenar i murverket av liknande karaktär, talar för att stenen kan ha tillhört kyrkobyggnaden. Stenen lämnades kvar till församlingen, och av missförstånd murades stenen in i kyrkogårdsmuren. Stenen har därför registrerats i Kulturmiljöregistret (L2021:242; figur 3).

Figur 7. Byggnadssten (L2021:242) påträffad i nära anslutning till Sankt Olofs kyrkoruin. Foto från väster.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Arkeologikonsults projektnr:	3412
Länsstyrelsens diarienummer:	431-34780-2020
Länsstyrelsens beslutsdatum:	2020-07-02
Uppdragsgivare:	Länsstyrelsen i Stockholms län
Uppdragsnr i KMR:	202000901
Län:	Stockholm
Landskap:	Uppland
Kommun:	Sigtuna
Socken:	Sigtuna
Fastighetsbeteckning:	Sigtuna 2:39 och 2:41
Berörda lämningar:	L2015:2168
Typ av undersökning:	Arkeologisk kontroll/dokumentation
Utförandetid fältarbete:	2020-12-03 – 2021-01-13
Koordinatsystem:	SWEREF99 TM
Höjdsystem:	RH 2000
Projektledare/rapportansvarig:	Agneta Flood
Fältpersonal:	Agneta Flood
Planer och layout:	Ida Söderström
Kvalitetsgranskning:	Johan Blidmo
Fynd:	Inga fynd tillvaratogs.

Rapporter från Arkeologikonsult 2021:3412